

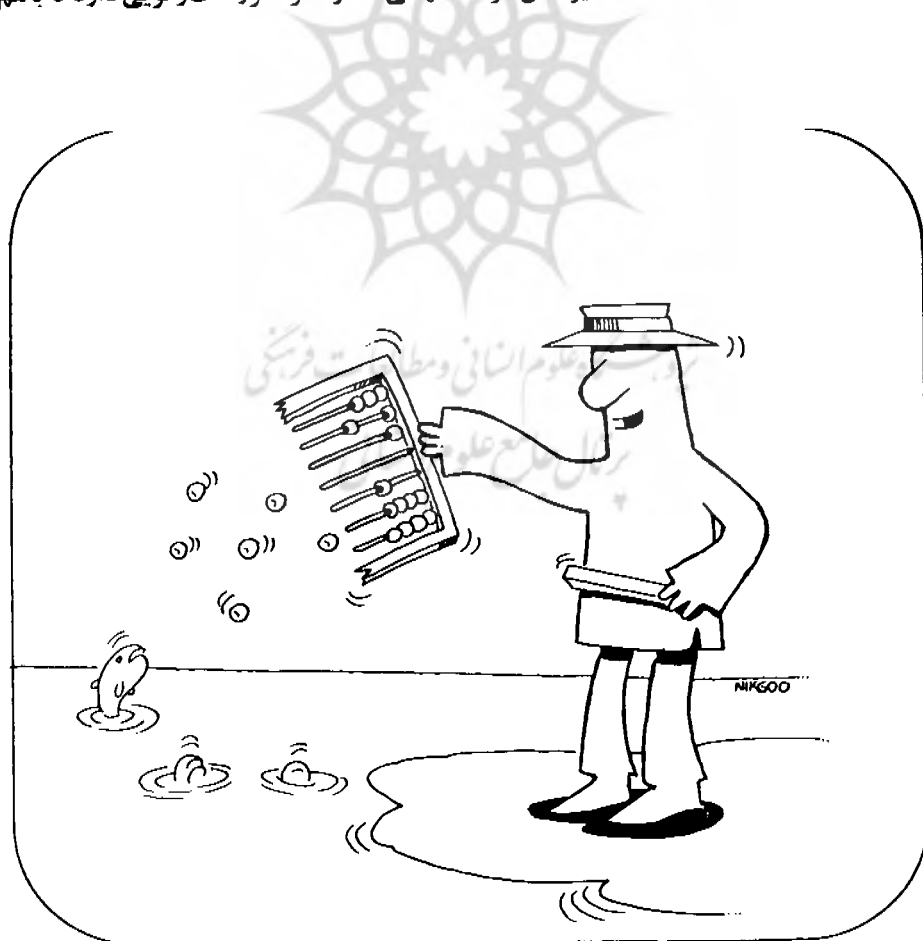
اشاره:

با وجود فشارهای تورمی در سال‌های اخیر و قشر عظیمی از مردم که با محدودیت درآمد روبه‌رو هستند، تأمین نیازمندی‌های اساسی مردم از سوی دولت با بهای ارزان، نقش و اهمیت بسزایی به‌ویژه برای اقشار آسیب‌پذیر دارد.

توزیع کالاها و اساسی به صورت کوپنی که از زمان بروز جنگ تحمیلی عراق علیه ایران و با شدت گرفتن کمبود عرضه کالاها و محدودیت‌های ارزی کشور به اجرا درآمد، توانست بخشی از نیازمندی‌های مردم را به‌موقع تأمین نماید. در حال حاضر هنوز چند قلم از کالاها و اساسی از جمله نان (گندم)، قند و شکر، روغن نباتی، گوشت و برنج با قیمت یارانه‌ای در اختیار عموم مردم قرار می‌گیرد. اما کارشناسان اقتصادی عقیده دارند که سیستم کوپنی باید برجیده شود و قیمت کالاها واقعی گردد و لیکن دولت به منظور حمایت از اقشار آسیب‌پذیر، «یارانه» را به صورت مستقیم به آنها پرداخت کند، زیرا که تمام مردم نیازمند دریافت «یارانه» نمی‌باشند.

توزیع کالاها و کوپنی در یک سال اخیر از نظم و ترتیب بیشتری برخوردار شده و دسترسی به آنها برای عموم مردم با سهولت بیشتری امکان‌پذیر شده که از بهبود روش‌های توزیع این کالاها ناشی شده است. در زمینه نحوه تأمین و توزیع قند و شکر در کشور، خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» با مهندس محمد مهدی راسخ مدیرعامل شرکت سهامی قند و شکر کشور گفت وگویی دارد که با هم می‌خوانیم.

توزیع کوپنی قند و شکر سود ناچیزی دارد

○ تفاوت قیمت شکر تصفیه شده و خام بین ۸۵ تا ۱۱۰ دلار در هر تن است. با واردات شکر خام و توزیع آن میان کارخانه‌های قند و شکر، اشتغال بیشتر و قیمت تمام‌شده شکر کاهش یافته است.

○ مصرف قند و شکر در ایران در سال جاری با ۳ درصد افزایش نسبت به سال گذشته به یک میلیون و ۷۰۰ هزار تن می‌رسد، اما فقط ۶۰۰ هزار تن آن از کارخانه‌های داخلی تأمین و بقیه وارد می‌شود.

توزیع می‌شود. در این چارچوب همواره ذخیره مناسبی از قند و شکر نیز در کشور وجود دارد که با استفاده از این ذخیره‌ها و خرید به موقع قند و شکر، بازار این کالا به دور از نوسان حفظ و هدایت می‌شود.

■ **شرکت سهامی قند و شکر کشور برای توزیع مناسب قند و شکر در کشور از چه امکاناتی بهره‌مند می‌باشد؟**

□ خرید، حمل و نقل، نگهداری، توزیع و رساندن کالا به دست مصرف‌کنندگان در اقصی نقاط کشور اعم از شهرها، روستاها و مناطق عشایرنشین از وظایف شرکت می‌باشد. شاید بتوان گفت که این شرکت گسترده‌ترین و کامل‌ترین شبکه توزیع در کشور را در اختیار دارد.

شرکت سهامی قند و شکر در ۲۵ استان کشور اداره کل و در اغلب شهرستان‌ها اداره و انبار دارد. در سطح کشور بالغ بر ۱۸۰ مرکز اداره و انبار در پوشش شرکت است. تمام تولیدات قند و شکر حدود ۴۰ کارخانه قند و شکر از سوی شرکت خریداری و توزیع می‌شود. در واقع تمام انبارهای کارخانه‌های مذکور، جزو انبارهای شرکت محسوب می‌شوند. در حال حاضر ۲۲۰ انبار قند و شکر شرکت را در تأمین و توزیع این کالاها در کشور یاری می‌دهند.

■ **میزان مصرف قند و شکر در کشور چقدر است و چگونه تأمین می‌شود؟**

□ در سال ۱۳۷۴ حدود یک میلیون و ۶۵۰ هزار تن قند و شکر در کشور مصرف شد که در سال جاری با رشد ۳ درصد به یک میلیون و ۷۰۰ هزار تن می‌رسد. طبق برنامه از پیش تنظیم شده برای تأمین قند و شکر، حدود ۹۰۰ هزار تن آن می‌بایست از کارخانه‌های داخلی و بقیه از طریق واردات تأمین شود.

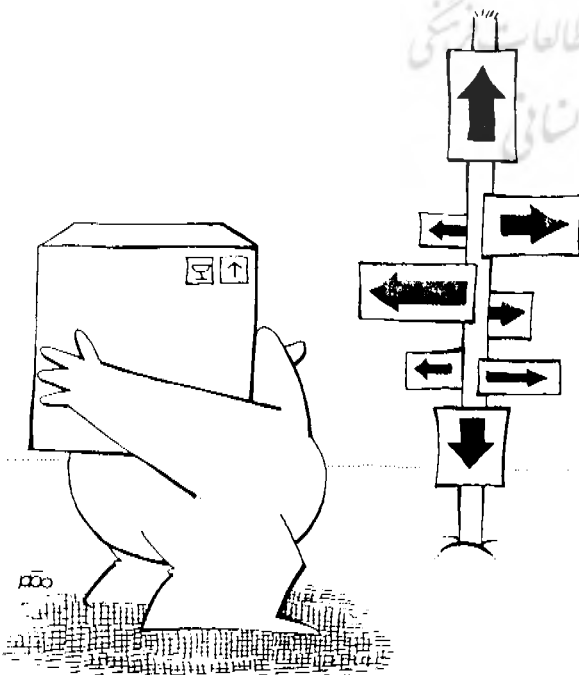
میزان تولید قند و شکر در ایران در سال گذشته حدود ۸۶۰ هزار تن بود، اما در سال جاری ۲۷۰ هزار تن کاهش دارد که دلایل آن پایین بودن نرخ خرید تضمینی چغندر قند از کشاورزان و مشکلات جوی است. تولید قند و شکر کارخانه‌ها در سال جاری به ۶۰۰ هزار تن می‌رسد که حدود ۳۰۰ هزار تن کمتر از برنامه پیش‌بینی شده می‌باشد. بقیه نیاز کشور به قند و شکر نیز از طرق واردات تأمین می‌گردد.

■ **در زمینه تولید و واردات قند و شکر به‌طور کلی چه برنامه‌ها و اهدافی پیگیری می‌شود؟**

□ برای افزایش تولید شکر، دولت در بخش توسعه کشت نیشکر یک طرح هفت‌گانه در خوزستان دارد که قرار است ظرفیت تولید هر طرح به ۱۰۰ هزار تن شکر در سال برسد. در زمینه واردات شکر نیز به‌منظور ایجاد اشتغال و ارزان‌تر شدن قند، قیمت شکر در سال جاری دولت برای اولین بار شکر تصفیه نشده و به‌صورت فله از خارج کشور خریداری و وارد کرد تا در اختیار کارخانه‌های قند و شکر قرار گیرد. صرفه‌جویی ارزی ناشی از این اقدام بین ۸۵ تا ۱۱۰ دلار در هر تن است. در ضمن تفاوت هزینه واردات شکر به‌صورت کیسه‌ای و فله حدود ۳۰ تا ۴۰ دلار در هر تن می‌باشد. در سال‌های پیش شکر وارداتی به‌طور عمده از نوع تصفیه‌شده و در بسته‌بندی گونی بود.

■ **شرکت سهامی قند و شکر در رابطه با خرید، تأمین و توزیع قند و شکر چه اهداف و برنامه‌هایی را دنبال می‌کند؟**

□ وظیفه و هدف شرکت سهامی قند و شکر کشور، تأمین و توزیع آن است و به‌طور عمده از طریق خرید قند و شکر از کارخانجات داخلی و واردات از کشورهای خارجی تأمین و سپس

○ برای توزیع قند و شکر کوپنی با نرخ یارانه‌ای در سال جاری دولت حدود ۳۴۲ میلیارد ریال یارانه می‌پردازد. کوپن تعادلی در نقطه سر به سر (هزینه و درآمد) به فروش می‌رسد و برای آن یارانه پرداخت نمی‌شود.

○ ۳۰ درصد محصول قند و شکر ۴۰ کارخانه فعال کشور برای توزیع کوپنی میان مردم و ۷۰ درصد آن برای توزیع حواله‌ای میان صنوف و صنایع مصرف‌کننده شکر، ادارات و نهادهای دولتی و فروش آزاد به قیمت مصوب از طریق شرکت سهامی قند و شکر خریداری می‌شود.

فروش نیز اشکالاتی است که وجود دارد.

با وجود آنکه قند و شکر یارانه‌دار در جلوی در مغازه تحویل عاملان فروش می‌شود، آنها رغبتی به توزیع آن ندارند، اما از آنجا که توزیع قند و شکر با قیمت تعادلی سود بیشتری برای عاملان فروش دارد، در این بخش رغبت بیشتری هست. برای ایجاد رغبت در عاملان توزیع، معمولاً قند و شکر یارانه‌ای و تعادلی (دو کوپن) با هم اعلام و توزیع می‌شود، تا دسترسی مردم به آنها بهتر باشد و عاملان فروش نیز سود بیشتری به دست آورند.

بخش سوم توزیع قند و شکر با نرخ مصوب، سود کمتری برای عاملان فروش دارد که تلاش می‌شود این سود افزایش پیدا کند تا خرده‌فروشان رغبت بیشتری به توزیع قند و شکر پیدا کنند. به صورت کلان توزیع قند و شکر در اختیار شرکت سهامی قند و شکر است، لیکن سعی می‌شود که کار به سوی بخش خصوصی سوق داده شود.

■ برای عرضه قند و شکر با قیمت تعادلی و یارانه‌ای به

مردم، در مجموع چه میزان یارانه از سوی دولت پرداخت می‌شود؟

□ برای توزیع قند و شکر با نرخ یارانه‌ای در سیستم کوپنی در سال جاری حدود ۳۴۲ میلیارد ریال یارانه از سوی دولت پرداخت می‌شود که خریدهای داخلی و خارجی هر دو را دربرمی‌گیرد.

کوپن تعادلی در نقطه سر به سر (هزینه و درآمد) به فروش می‌رسد و برای آن یارانه پرداخت نمی‌شود. در زمینه فروش به قیمت مصوب نیز، قیمت فروش به مردم معادل قیمت خرید قند و شکر از کارخانه‌ها می‌باشد.

■ فرمودید ۷۰ درصد شکر تولیدی کارخانه‌ها توزیع کوپنی ندارند. این تولیدات چگونه خریداری و توزیع می‌شود؟

□ ۷۰ درصد تولید شکر کارخانه‌ها به صورت حواله‌ای توزیع می‌شود و در اختیار صنوف مصرف‌کننده شکر، صنایع مصرف‌کننده آن، اداره‌ها و نهادهای دولتی، اتحادیه‌های صنفی، ارتش جمهوری اسلامی ایران و... قرار می‌گیرد. ضمناً بخشی از آن نیز به صورت آزاد (غیرکوپنی) توزیع می‌شود. توزیع تمام قند و شکر تولید داخلی و

■ در زمینه توزیع قند و شکر به طور کلی چه سیاستی دنبال

می‌شود؟

□ ۳۰ درصد محصول قند و شکر کارخانه‌ها خریداری و توزیع می‌شود و ۷۰ درصد بقیه آن نیز با حواله‌های صادره از سوی شرکت توزیع می‌گردد. در بخش خرید خارجی، تمام واردات قند و شکر کشور از طریق شرکت انجام می‌شود و در اختیار مردم قرار می‌گیرد. اداره کل حمل و نقل که زیر شاخه شرکت سهامی قند و شکر است، برنامه‌ریزی ترابری و توزیع قند و شکر با استفاده از ۵۰۰ دستگاه خودروی سنگین در سطح کشور را به عهده دارد. البته از ناوگان ترابری بخش‌های خصوصی و دولتی برای حمل شکر وارداتی از بنادر به انبارها استفاده می‌شود. ناوگان ترابری شرکت سهامی قند و شکر نیز ۳۰۰ دستگاه کامیون در اختیار دارد.

■ ذخیره قند و شکر کشور چقدر است و چه میزان از

تقاضای داخلی را می‌تواند پوشش دهد؟

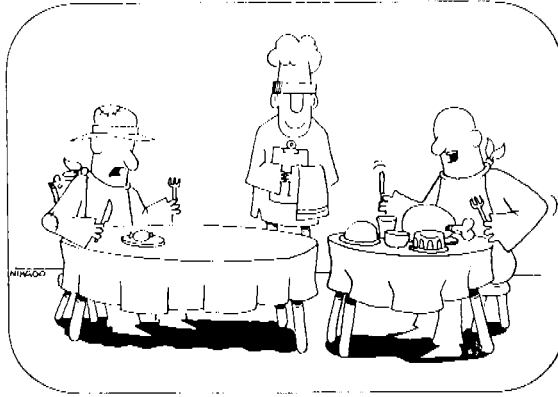
□ طبق برنامه می‌بایست یک چهارم مصرف سالانه کشور (سه ماه مصرف) به میزان ۴۵۰ تا ۵۰۰ هزار تن شکر همیشه به صورت ذخیره نگهداری شود که میزان مطلوبی می‌باشد. البته حجم ذخایر در فصل تولید بالاتر می‌رود. البته ذخایر شکر بر روی آب (در کشتی‌ها)، انبار کارخانه‌ها و انبارهای دولتی قرار دارند.

■ برای تأمین تقاضای شکر خانوارها، روش توزیع شکر و

قند چگونه است و چه مشکلی دارد؟

□ بخشی از نیازمندی‌های مردم به شکر به صورت کوپن یارانه‌دار و بخشی نیز از طریق توزیع کوپنی با قیمت تعادلی تأمین می‌گردد. البته قند و شکر به قیمت مصوب نیز توزیع می‌شود و تلاش بر این است که قیمت دیگری (خارج از این قیمت‌ها) در بازار وجود نداشته باشد.

توزیع کوپنی، مشکلات عدیده‌ای را برای دولت به وجود آورده است. تهیه و تدارک و توزیع کوپن بین مردم هزینه سنگینی برای دولت دارد، در همین حال عاملان توزیع نیز با مشکلات بوروکراسی (اداری) روبه‌رو می‌شوند. خرید و فروش کوپن‌ها در سطح شهر توسط دلال‌ها و سود ناچیز توزیع کوپنی قند و شکر برای عاملان

وارداتی زیر نظر شرکت سهامی قند و شکر انجام می‌شود.

■ شکر وارداتی ایران از کدام بازارها تأمین می‌شود؟

۱۱ فروشندگان شکر در دنیا در بازارهای اروپایی به‌ویژه بازار لندن تمرکز دارند. ایران شکر موردنیاز خود را (به‌صورت شکر تصفیه‌شده) از تایلند و برزیل و (به‌صورت خام) از کوبا و استرالیا خریداری می‌کند.

■ آیا بخش خصوصی نمی‌تواند بهتر از بخش دولتی توزیع

قند و شکر را انجام دهد؟

□ در حال حاضر بخش عمده ناوگان ترابری کشور در اختیار بخش خصوصی است. اگر چه توزیع قند و شکر توسط شرکت‌های دولتی انجام می‌شود، اما این شرکت‌ها فقط ۱۰ تا ۱۵ درصد کار توزیع را با کامیون‌های دولتی انجام می‌دهند و ۸۵ درصد بقیه توسط بخش خصوصی که از سوی شرکت‌های دولتی به کارگمارده شده‌اند، انجام می‌شود.

به یقین توزیع توسط بخش خصوصی به دلیل انگیزه‌ای که این بخش در کار دارد، بر بخش دولتی مزیت دارد. البته برای آنکه انگیزه‌ها در بخش حمل و نقل دولتی قند و شکر بالا برود، فرمول‌هایی برای پرداخت دستمزد نسبت به کارکرد تدوین شده که نتیجه خوبی نیز در پی داشته است.

○ صنوف و صنایع مصرف‌کننده شکر باید از تهیه شکر از بازار آزاد اجتناب نمایند و فروشگاه‌های بزرگ، تعاونی‌ها، سقط‌فروشی‌ها و... مردم و دولت را در توزیع قند و شکر یاری دهند.

■ نحوه توزیع یارانه در ایران به‌ویژه از طریق تخصیص

یارانه به کالاهای کوپنی را چگونه ارزیابی می‌نمایید؟

۱۱ نیاز نیست که به تمام مردم یارانه پرداخت شود، بلکه باید این کمک در اختیار قشر ضعیف قرار گیرد. پرداخت یارانه به‌صورت کوپن، هزینه سنگینی در توزیع و جمع‌آوری کوپن دارد و مفاسدی نیز ایجاد می‌کند، مانند خرید و فروش غیرمجاز و جعل کوپن. بهترین شیوه آن است که یارانه در اختیار نیازمندان قرار گیرد و نظام کوپنی جمع‌آوری و یارانه‌ها به‌صورت نقدی و شفاف پرداخت گردد. البته این کار باید با برنامه و به‌صورت تدریجی انجام شود. لازم است این اقدام از یک کالا مثلاً قند و شکر شروع شود و سپس به تمام کالاهای کوپنی تعمیم یابد تا نظام توزیع کوپنی ظرف دو سال برچیده و قیمت‌ها واقعی شود.

■ چه توصیه‌هایی به توزیع‌کنندگان قند و شکر دارید تا

نحوه دسترسی مردم به این کالا سریع‌تر و آسان‌تر شود؟

□ اولاً آنکه صنوف و صنایع مصرف‌کننده شکر در پی تهیه شکر از بازار آزاد باشند و به دنبال کوپن‌فروش‌ها نروند. دوم آنکه فروشگاه‌های بزرگ، سقط‌فروش‌ها، تعاونی‌ها و... مردم و دولت را یاری دهند، هر چند که سود ناشی از توزیع قند و شکر کم است، ولی آنها به خاطر داشته باشند که با توزیع قند و شکر می‌توانند مشتری را جلب کنند و اقلام دیگری از کالاهای خود را به فروش برسانند و سود بیشتری کسب نمایند.